

Г. РИЗУАНОВА,
Балтич районы.

Мәхелә оsoon генералы Офе-
каланы Киров районы Торла-
social банкында дугир-
интернационалистарга һейкел
азу оsoon асылган 002700108-es
салие нусерәүә һерайым.

[illegible]

тимаги үзгө нэм мазәният клубы ағзаларының мәктәпләре сыга. Шуң ук «Татарстан йаштары» сизә ТНУ бас-

СТУДЕНТ КӨНДӘЛЕКТӘРЕ

Был катыт әсеңдә Күсәк-
бей зур үсә, шулай за әсә-
һәп бағына, уны күргәһе
килә. Ошо теләк менән, ике-
мәстәк келәм келенеп, әсәһе
торған ауылға бара, Пәмилә
һә ойҙа лиғыз ултыра, Кү-
сәкбей килеп иҗеп хәйер
һорай. Пәмилә ойткан ко-
лоп бирә, Күсәкбей татытты
әс олошҡа бүлә лә ике оло-
шан ашап, бер өлөшөн тал-
дырып сығып китә. Пәмилә
улын танымай, Ҡаракөлөм-
бәт кайтһас, уға үҙҙәрәнә
икеп сылған хәйерсенең
ойотһанды өскә бүлөп, ике
өлөшөн ашап, бер өлөшөн
талдырып китеүен һөйлөп
бирә. Быны ишетһас тә Ҡа-
ракөлөмбәт иҗмәләр булаһын
белеп, бошона, кайғыра баш-
лай.

Күсәкбей 150 батырзан
торган гәскәр йыйнап, ко-
ралландыра. Күп тә үтмөй,
Таракөләмбәткә каршы яу-
ға сыга.

Каракөлемдөт ырыулыгың:
да бер сен йөнде лә тал-
дырмаймың, ботәһен дә тырып
ботөрәм, ти ул. Юлда оспа-
ған һәр бер кешене, хатта
малдарын да тыра бара.

Кара-өлөмбөт таршылыгы күрөтө алмай, буңгы сиктөтө касып, бошерең.

Күсөксей, бото Нөлдөргө
кырып бөтөп, Караколөмбөт
ауылына киде. Каратөлөм-
бөттө эзлөп табырга куша.
Ауылдан алыс түгөл ырзын-
да 13 бөшкөк кыз бала тап-
тула. Күсөксей уны үлтерер-
га йылбынганда, кыз һүз
башлап:

— Батыр, үлтермэ мине. Мин ийгез йаштан алып Караколумбаттең барыктарын көтөм. Мин һегдә Тиараколумбаттең йөшөнгөн урынын ойтәм: ул ана ырзын астында йөшеренде. — тигән.

Күсәкбей ырзын эргәһенә барып, кулдарын бейләткән таянып басты да:

— Таракөлөмбөт, сынып-
тың кыстырган.

Тараколөмбөт килеп сыт-
тас та остоң бөтөнлөйг
баалдырткан, таңауын тише-
еп үткөргөн. Ялангас төнөнд
жара һыйырга артка тара-
тын мендереп, Кыпсак ыры-
лыгына тасан алып хайты-
китө.

Тыпсақ ырыулығында
Бейек түбде тауға мөңдер
Быға тиклем өле қарағы
күлтереп, уаң бер йыл
буйында тара һыйыр үл
жаа. Йылға Қараһыйыр т
атала, Упан һуң қызыл һ
йыға атландырып, қарағы
көре күлтер. Йөйләүзәр
кеше күрһен, тил Өмбәт
күлтер, Өмбәтһон Изел а
Байһазарға сығарыл, әр
һендөгә шул бейек тауға м
дереп, Қараһоһмәтте то
тазаға һалып тура, Қур
ған һаһытта сыйһан тор
һон (һайһы) бармағы мөл
һлай.

— Атайымдын жонон
дым! — ти Күсөмбей.

Таузы хөзәр Турыузы
уы тип йөрөтәләр. Тауз
башында нәмәлек арайы
казып ултырткан ташта
ята.

(Дауамы. Башы 1-6-
11-15-се, 19-31-се
дарза).

Караколөмбөттөн хурлыт-
ка сызай алмай, кара һыйыр
оштондо Күсөкбейгә: «Мине
ызалаткансы, атай, сал!» —
тигән урынды Атайсал яланы
тип атап йөрөтәләр.

Күсәкбей Қарақолөмбетте кыйратқас, уның бер улы тасып барғанда, тқылып то-топ тормаған:

— Ярай ниде, жалһын ай-
за бер һәң! — тигән. Ана
ниде бер һәң теге котөсө
кыз менән бергә тороп,
уларһан хәзерге Бөрһән ке-
шәләре таралһан.

Борһөн бына шулай бер
һөндөн килеп сыккан.

15 подбрь, 1952 жыл.

«Көздері тугандарын За-
раб һәм Рәмизә, һез миңа
тик шуңың менәң гнә ярам-
на алаһығыз, гик шүг ғын-
миңа һезҙең иң зур һәм иң
матур, онотолмас ярамғыҙ-
буласак — ләғыз миңа үзе-
геҙҙең әшегеҙҙе, бәтә иштә-
һәң мөһәл һәм өйтәмдәргә
ләғызғыҙ. Миңа уның халығы-
та күп иҡонен беләм. Әлбит-
тә, һезҙең үзегеҙгә геһә-әш-
ләү — был бик ауыр, Ла-
һин бер юл бар: был эштә
һез балаларға өйрәтегеҙ.
Улар фольклор менән ты-
ғыһын, Дөрөстән тыш эш-
итен был эшкә тәртинлә ра-
үештә күндәргез. Һезҙең
программаларға һәм педаго-
гик мәтәлләргә был эшкә
игтибар ителмәй. Бик тәғә-
һис. Ә бит был, Ушһинһиң
өйтәһең, баланы күп нәмә-
өйрәтә, уны халыҡ әше өсө-
тәрбиәләүҙә иң көрәклә са-
ралардың береһе. Фольклор-
дың тәрбиәүи роһоһто һа-
лаһың ағына ла, тәһоһоһ-
ла, хыялына ла, теленә ла
иң киткес зур. Халыҡ ағы-
лы зур ғосталыҡ, төрән то-
ғолар, сикһеҙ хыялдар менән
кешенең бөһөк образын ты-
зырған. Тамтыр теле менән
халыҡ бик күп ғыуаттар б-
һи дәрәһәк һәм ғәһәһә-
ләк, беләм һәм -һаһалығы-
бәһәт һәм һәһәһә тураһы-
да һөһләп килгән. Уның и-
геһеһә ғыуаттар буйы х-
лыҡтың яҡты төрмөшкә а-
лау көрәһе һалынған. Ми-
һәлдәр — ғылар халыҡтың
алтын ағылы. Тәрбиә фәһ-
һең, педагогикһаның башы
фольклорҙа. Бәтә нәмәһ-
һәһи — халыҡ ағылыһың

Мин бөтө йөрөктөн бөддү
тәрбия эшигегдө халыт: ий
дына ийтибар итеугегдө
лоёем. Ул — кесло һәм
тылмас, искермәс юрал.

Сәләм менән, тугачы

1 декабрь, 1952 йыл.
«Диларат! «Ийинен кондэл
дэфтөрсн»де яратып, рох

ләнеп утыным. Ул, бәләкәй
геңә булһа да, зур тормош
дәфтәре. Тормоштан да ма-
тур нәмә бар?! Һинек уға
шундай мөхәббәткәң дә бул-
ғас, һини карап туймаҗлы-
һын! Шаһныһ, күңелдәһең,
яғымлыһын һини. Диләрә апал

Мин тырышырмын. Дилара апа, безгел фозогөзгө тызыллык килтермексэ тырышырмын. Мин беләм: безгө минең атшы уткычымы күрөү ырызан да рәзәт. Безиң матур шатлык менән тыуана беләһегез, Шүңдай кеше башкыларыз да һөйендәр. Шүңдай кешеләр булганда, торло ауырлыктар осраганда ла, тормош — ятшы! Ятшы бит. Дилара апа! Кыш та, яз за, йөй за, көз за ятшы!..

...Безгә хәзер кыш. Мав-
золь эргәкәндәге шыршы-
ларның ботактарына көмөш
тостага төгүе тизрәк түшә-
лән. Эналарга шундай көтәк,
шундай йылы. Ботактарының
һәммә: кенә элеләткән
ауырайыл торонында тун-
дайзәр гәтәтән тыш бер
матурлык бар. Төгүе баланы
тыуасат йаш асаен матур-
лыгы бар ауырайыл торон-
да! Быллар өскә күрә
мин һәм унын горур матур-
лыгында Голький кеүек һө-
ландым. Быга тинчәк мин
өскә яратып, доһмәләп та-
рабам да, чыгыр иңә тикчә
гүзәлләген белмәй инем. Ки-
сә генә тойсат мин уны бо-
та йөрәктән. Нияз етә өс-
булуга! Бит үт төзмөштә
төзмөсә, уны йыргавсыз
тызыра!

Ул кичи студенттар кичи
хеза килгөн ине. Узе ла сту
дентка гына эде. Инде һуң
гы ылыи. Унан һуң ул, узе
нең нефть инженеры лғы
па тауыты, беллар утыта
сак. Ә хәзер ул минең
ауылдаштың аур шатлыгы
уртаклаша. Әкәм (шаһин
зид ағыташы Закиров Әл
рәм—Т. К.) дипломы стли
нога яклаған. Диплом аш
нефть ашкәртеүгә аур ярас
итсәк тигәл Мәскәү галим
лары. Минен ағылашты
Туймазыга ла, үзебелә
фидналга ла сақыраган. Ми
тәүр Туймазыга бар, тинем
унан— аспирантурала укы
уың Башторостан ссә
файзалырак булыр.

Вез йырылаштың, бейенен
колдон, исердек хатта. Тим
миң бейеманем. Әсә бул
сак кешенен бейеүенә ми
нең исем китте. Уны иң та
за бейеүгүрәнгә астон геш
нисектер күрүмбырлы, риз
булмай ултырдым. Ә ул кү
болонтой ежеллек менен
алгы ерга теймай бейене
Бейеүендә индәйзер бе
нактык та бар ние. Бы
нактыкта яуаплылык тын
түгел, мохаббат та йамоғане
миң, әйтерһек, әсә кеше к
уек аңлапым. Был мохабба
те һис бер һуаһез нефтсела
за, педагогтар за, юриста
за, консерваториянан ки
дан Һырыслар за, мачуири
сылар за, таңкитсе Һайса
— ботә баһиттор студент
ры ла аңланыйлар. Һырыс
Хосәйен, нисонен етөгсө
те күтәрүе асен миңа һи
бирзе. Был таһиттым. Әйт
һүззе айтә алимәй торзо
Ә күз алдыма Әкрәмдәк
те үтөлгән юлы килен ба
ты. Ә ул көтәүсе ние.

«Ишлек»-то басылған «Интернатим» — тар таватым тигеп корреспондентияны йөрәк өрнеуе менен утыным. Ишәләр, бындай материалдың мотлап сығасағын ишәнгән һымак йөрәй инем. Соңкин, әзмә-күшмә таныш булғанға, интернаттағы хәлдәрәң үтә батып-торлөп тормауы ла күзгә салына ине. Барған һайын балалардың үз-ара тел гена русса һойлошәүзәрәнәк сөзә торғайны. Туған телгә һойоу төрбәләргә тейешле мәктәптә үк туған теләнән биздәрәү пәһитһаһы кемгә кәрәк булды һәң, ти ә уф тана инем. Был халһа директор менән һойлошәргә уҡталып караһам да морәҙә ма ирешә алһаным — ул бушамаһ булды.

Ғәләүмән, был кешелер мәктәпкә килеүенә лә аптырайым мин, сонин унда педагогик такт, педагогик һәм ләттең остого ла икән, исмаһам. Иртәгәһн чәра килсә тикһәм тоғолоштан баш сыймаған прорабкә отшатамип уны. Перәм-хәрәкәте лә хоҗа ла шуға тартым. Был тыр интернат-мәктәп уңмысылары менән Пәлдисни алаһына барып кайттым. Бездә азна буйы юлда булганда балалар шундай шуҗ-шәталат рәхәтләһәп уйлай-кәлә барылар, үзәрәһн иркән, шуҗ уҗ моҗда был тәртиплә тоғолар. Ә бына Пәлдиснигә еләс, директорлары самоләттә

«Өфө һәм Башкортостан»
«Без иш»

Раднога килгәндә, СФО стал
нияһыңа көсһөҙләгә арка
һында, тутан төлдә тапшы
рыуларын, йыр-моңдарыбыз
тыңлаудан әлегәгә нәхрәмбе.
Әйткертә кароҡ, сит ил тапшы
рыуларын каплау тыйызаса
кыста туулындарға . «Азат
лык» һымаҡ Койбайыш ра
диостанциялар тауышы би
ятышы ишетелә башлана. Уа
даһын рәүештә татар һәм баш
корт телендә тапшырыулар
(шул исәптән, концерттар
алып бара. Әббиттә, индә
тапшырыулар тыңлау — ба

осоп илдеп тошкөйүнө — кескэй юлдаштарым тапыл ғына йыуашланып, югалып, босоп талдылар. Н. Волниевтың һәр һүҙенәң, һәр бойороғонаң уңышылар журткалар ине. Ә бындай педагог никә һүң?!

Тагы шуны айтер инем —
се һампы интернат-мәктәп бә-
тә Башкортостан осон дө бә-
ренсә, йөгәни өлгәгә мәктәп
бит ул, Шуға күрә уға дирек-
торга ла, заведующыга ла бәтә
республика буйынса асык ном-
кур менән һайлал алырга кә-
рәһ! Иң төп шарт — һәр кан-
дидат башкортса утырган, баш-
корт халкының тарихың һәм
культураһың яхшы үзләштер-
гән белгес булырга төләш.
Унан илгеп, мәктәп колхоз йө-
ни затод түгел, озлөкхәз тө-
зелеш менән мәуығырга прә-
май. Асыуын да инләпә, хат-
та утытыусыларзак ул алты
шар (!) һуи түгәтер осон сауи-
тозөүзек көрөгә бар инеме һуи.
Яхшыңды һәм дустары мөгә
директорзак үзәккә башка йө-
рөүсә лә ютә тиңәр бит уға.

Интернационал республикалары абырмын иштибар үзгөнгө куйулырга, кээрте асылтын ном демократия шарттарын да унынч тормошо көмөгөтө леккө киң силдөле булдыры тейеш. Түгө арымдарын туйуу һәм ышаныслы баалап, һаш буынның абруйы нуларга олгөргөн «Нөшлөк» газетасы унынч данин шеф булһын ине. Шуга да үзөлдөк тәкдиремде — директорга асыл конкурс иккан итезе — «Нөшлөк» агагынас етикереп куйыр тиген ометт талам.

Тайфур СӘФИТОВ,
лұмысы.

ойлэй...»,
етмэйбезд.

кемдөң үз өшө. Ләкин әргә-
генә экономика дяттан кеүәтл
политик статуска әйә булга
Башкорт республикаһы буз
тороп, сит тауыштар тынлары
мәжбүрлик, Помшак әйткәнд
киленә торған хәл түгәл. Баш
кортостан интеллигенцияһы
рәкилдәренсә, аһтиа позиция
лы граждандарыбыҙны халыт
ка еткерәһе һүҙәрә әә, проб
лемаларыбыз әә, теләктәрәбә
әә байтаһ бит. Радио, телеви
денте, матбуғаттың был өш
тәрәә уйнаған роләнсә бөйө
логонә шик ют. Һасан шу
үт таһлау станциялары таһ
шырыу режимоһа күсәрелер
Башкортостанда бындай күпч
станция бар? Уларҙы ҫайла
ланмау аһылға һыймаслыт
хужаһыҙлыт түгәһе ит? Ыд
мәсләһне хөкүмәт органдары
хәл итә алмай икән, еләтк
һууһыһыға Башкорт АССР-ы
Верховный Советы таһарға те
беш, тип һәләләһем.

Д. АМАНГИЛДИН,
«Карауанһарай» йәмғиәте
сәләһәт ағзаһы.

Урынбур.

«Өфө һөйлэй...»,
ә без ишетмәйбез.

Р. ГЭРЭЕВ фотолары.

Салауат Юлаев исемендәге республика премияһына тәкдим ителде

Халкыбыҙҙа борондан күмәкләп йырлау ғәҙәте булған. Һәр йыр үҙе бер ария, үҙе бер лиро-эпик монолог һымаҡ башталып, Ғәжәп хәл. Һайһы ғына халықты алма — рус-татары, Балтик буйы халыҡтарымы, грузиндарымы — бик һирәге генә ошондай үҙенсәлектә һыҙатта эйә бит.

Тимәк, күмәк йыр — сәнгәтбәз өсөн сағыштырмаса яңы күренеш. Һыҙат ғына ваҡыт эсендә ул тормошобозон айырылғыһыз өлөшөнә, бәҙыҡ бизәгәнә әүерелде. Айырыуса балалары — мәктәптә лә, лагерҙарҙа ла — күмәк йырһы күҙ алдына килтерергә тыйын. Ошо өлкөлә арымай-талмай эшләгән, башҡорт профессиональ музыкаһына ийгәз һалған композиторҙарың береһе РСФСР-ҙың һәм БССР-ҙың атҡаҙанған сәнгәт эшмәкәре Рафик Вафа улы Сәлимовтың бөгөнгө көндө Салауат Юлаев премияһына тәкдим ителгән һис тә рәһәт түгел, киреһенсә, күптән көтөлгән күренеш. Юкһа, бәҙ йыш ғына, балалар өсөн йырҙар әҙ, тип ҙар түгәргә ҡратыбыҙ, а йыр ҙыуһының үҙенә ҡәҙәр-хөрмәт күрһәтүгә ваҡ эшһә һанайбыҙ.

БАЛА САҢКА, МОҢҒА ТОҒРОЛОК

Бөтөнлә лә бала саҡтан башлана бит. Шуға ла, әй-ҙәгәҙ, композиторҙың сабый йылдарына күҙ һалып үтәйек. Бәлки, саф күңелле, сылтыр йырлы моң шешмәһе шул саҡта уҡ юл алған-дыр?

— Өфөнән ауылға Мөхәмәтнур Бикташев тигән уҡы-тыусы килгәйне, — тип хә-терләй Рафик ағай балалыҡ йылдарын (ул Әбнәлил райо-ны Асҡар ауылында дуйып үскән). — Ына шул мөғәл-лим Фәйез тауы итәгендәгә бер ойға йәшәй башланы. Ул урындан бөтә ауыл үс төбөндәгеләй күренеп тора. Тәҙрәһен асып, гармунын бер һыҙырып ебәрһә, һәр тарафта моң тарала...

Гармун тауышын тәүге ишеткән ауыл кешеләренә күңелә иләсләп китә. Ә малайҙар, шаян, шуң малай-ҙар кемүҙәрҙән мөғәллим өйөнә табан саба. Арала-рында егә йәштәр тирәнән-дәгә Рафик та бар. Малай-ҙың шул ҡәҙәр дүртләнеп, мөғәллимә күргәндәй йүгергә-нән, ҡыҙыҡһынып янған күҙ-ҙәренән Бикташев уның кү-ңелә моңға битараф түгел-леген тойоп ала.

— Һин, — ти ул, Рафик-ка бармаҡ төртөп, — музы-каны һың ҡратһың! — Атайым Белореттанмы, Мәғһиттәһмә (Магһитогорск талаһы юк ине әле) гармун алып ҡайтһаң, ҡыуанысың-дың сине булман, — тип иҫ-ләй Рафик Вафиң. Алыһта шалған бала саң шатлығы уның йөзөн яҡтырта; уның өскөрһөз йылмайыуынан ма-лай ваҡыттын төсмөрлөргә тырышыуыңды һирәп талам. Әйе, апа ул, ҙур күҙлә те-ремек малай. Бикташев мө-ғәллимдән оттан көйҙәргә бер рәт кеңә тоймәлә гар-мунында сығарырга теләп аҙаплана. Маҡсатына ынты-лышы шул хәтлем ҙур, хат-та уға ҡарап өйҙәгеләр бор-соуға төшә. Шунан Ғәбде-ләүәл ағайы:

— Беләһеңме, Рафик ту-ғаным, һин мунсаға бар ҙа, бер кем дә ишетмәһ, шунда уйнарга өйрөн, — тип нәғәш бирә. Бикташев башҡарған бөтә көйҙәргә лә шул мун-сала уйнарга өйрәнә малай. Бер ваҡыт ауыл клубына пианино килтереләр. Ыны-һы иңдә ауыл халыы өсөн бөтөнләй ят нәмә була. Ә Бикташев пианинола ла, гар-мундағы һымаҡ, бармақтар-ын еңел генә йөрөтөп, көй сығара. Бер үҙе талып, сә-гәттәр буйы уйнай мөғәл-лим. Тик, һигер күңеллә булһа ла, шаршау артында бер малайҙың тасып торған-һын, үҙе менән бергә моң илендә йөзгәнән генә бел-мәй. Ул ҡайтып иңтеүгә,

Рафик шаршау артынан сы-ға ла әле генә ишеткән көй-ҙәрен, клавишаларға бағып, яңынан тергезә...

Әммә был ҡаскалаң уйы-ның да ахыры етә. Ма-лайҙың пианинола үҙе бел-гән бөтә көйҙәргә лә уйна-уын күрәп, Бикташев шак-һата. «Ҡайһан өйрөндө?» — тип һорай. Рафик бөтөнләй аңлатып бирә.

Тора-бара ауылда тынлы оркестр ойштороп ебәрә-ләр. Етәксәһе, Усыскин ти-гән кеше, Рафиқты торба-ла уйнарга, нота талырга өйрәтә. Малайҙың бармақ-тарының тилберлеген күрәп, йәштәр уны үҙҙәре менән таңсаға йөрөтә башлай.

Өфөлә Башҡорт педаго-гия техникумына утырға ин-һә лә, Рафикка уны, ата-һы үлөп иңтеүе сәбәпле, III курстан ташларға тура килә. Комсомол эшендә, ра-йон Советында, партияның район комитетында көс һы-нап ҡарай егет. Уға күптәр һыңлы ыһаныс менән: «Һин — ысын-ысыңдан политика эшмәкәре!» — ти. Әммә 20 йәшендә Рафик Вафа улы түмәрәң иң ҙур, иң мөһим бөрөлөшөн аһай. Мең ми-хәтлө, мең ҡәһәрлө 1937 йылда була бит.

— Күңеләм менән мин по-литик түгел инем бит. Ә был тайғаҡ юлға бер баҫ-тыңмы, кире сығырмын ти-мә. Шуң саң мин уйға ҡал-дым: нинә эшләһәм мин? Ҡайһа барам? Музыка менән, шулай итеп, түмәрәгә хушла-шамымы ни иңдә? Юк, мин музыканан башка үҙемдә күҙ алдына ла килтермәй инем... Ҡарт композиторҙың уй-сан йөзөнән шуң саңтағы нисерәштәрән уқып бирер-лек. Әйе, ул ваҡытта егет ВЛКСМ-дың Өлкә Комите-

тына килә, музыка юлын һайларға ҡарар итеүен өй-тө. Әммә музыкаль белем алыу өсөн утырға иңергә йәшә үткән. «Фортепиано-ла» — һуң Күңеләм илай... Форестын табып, Ишембай талаһындағы йлүбһә тия-ниһт булып эшһә урынлаша. Кинофильмдар алдынан уй-най, хор сығыштарын ак-компаниаторлай. Художес-во етәксәһе Ғайтанов егет-тек һөләтән күрәп, утырға көнөш итә. Кларнетта уй-нарға өйрәтә.

1939 йыл Хәсән күле. Халхин-Гол. Илдең был бор-соулы төбәгенә Рафик Сә-лимов та юллана. Бохеткә ҡаршы, полкта Ленинград-тан, Мәскәүҙән «тәртип боз-ғаны» өсөн ҡыуылған музы-канттар күп була. Уларҙан тынлы оркестр ойшторола.

Яҙмыштың егеткә йылмайы-уылыр иңдә, оркестрға тап кларнетсы етмәгән була.

Төшкө аһтан һуң бүтән-дәр ял иткәндә лә йотламай Рафик, әргәләгә урман-тау-ҙар араһына иңеп китә лә кларнеттын һайрата. Күп тә үтмәй, оҫталарса уйнауға өлгөһә. Ҡапһәләйестер итеп оркестрға ҡалдырыла. Йыр-ҙар ижад, итә башлай.

Һуғыш тамамланып, Өфө-лә 15 йырын, шулар ара-һында «Еңеүселәр маршы»н, тамашасы хоҡомонә сығар-ғандан һуң, 1947 йылда Рафик Сәлимов Мәскәүгә, П. И. Чайковский исемендә-гә дәүләт консерваторияһы-на уҡырга китә, 1953 йыл-дан ул — профессиональ композитор.

Р. Сәлимов ижад иткән әсәрҙәргән бөтөнән дә һанап сығыу мөһмөн түгел һәм кө-рәкмәй ҙә. Шулай ҙа бер нисәһән атап өйөтөп үтмәй ярамаһтыр: бәһи өсөн бер нисә вариация һәм концерт әсәрҙәре, флейта һәм форте-пиано өсөн поэма, скрипка һәм фортепиано өсөн өс бү-лөклө сюита, фортепиано өсөн сюиталар һәм соната-лар, тынлы ағас музыка то-ралдары ҡвартеты өсөн эш-ләнгән «Тура сағылы» тигән концерт әсәре, тынлы оркестр өсөн «Еңеүселәр маршы», симфоник оркестр-ға ҙылынған «Нәштәр увер-туралһы» һәм өс бүлөклө сюита. Тағы ла — 100-ән артың йыр һәм романс, 50-нән ашыу дуэт, ансамбль һәм хор әсәрҙәре.

Композитор балалар өсөн әсәрҙәр ҙыуҙа, иңтап итеп сығарыуҙа күп көс һалып эшләй. Әллә нисә йырҙар йыйынтығының төҙөүсәһе лә, музыкаль редакторы ла бул-ды. Биш йылда Мәс-

кәүҙә һәм Өфөлә нәштер ителгән дүрт ҡитабы донъя күрҙә. Шуларҙың иңһән — «Десятъ башкирских народ-ных песен» (Мәскәү, 1988) һәм «Йырҙарым — юлдашта-рым» (Өфө, 1989) тип атал-ғандарың Башҡортостандың Композиторҙар союзы Сала-уат Юлаев премияһына тәк-дим итте лә иңдә.

Композитор — хор сәнгә-тен үстөрөү, балаларҙы му-зыкаға ылыҡтырыуҙың ың-ғай ысулдары тураһындағы мәҡәләләре менән матбуғат аша йәмғәтсәлек иғтиба-рын һәләп итә. Тор-гонлоҡ йылдарында хөкү-мәт тарафынан раһланған Д. Кабалевскийҙың музыка дәреслеген иңкар итеп, Рафик Вафа улы заман та-лабына яуап бирергәй яңы алымдар көрәк, тигән фе-керҙә һыҙың оҫтонә ала.

— Балаларҙы дәреслә кө-ро пластинка тыңлап ултыр-тыу ысулы күптән иҫкерҙә, — ти композитор. — Был ысул, беренсенән, йыр ижад итәүселәргә балаларҙың уй-хылың сағылдырған әсәр ҙыуға өндәмәй. Икенсенән, уҡыусылар, үҙҙәре йырла-маһа, мондо ишетә, хәтер-ләй алыу йәһәтәнән торгон-лоҡ нисәрә. Ошонан һуң ҡа-ты бөгөрлө, наҙан, музыка өлкәһендә бөтөнләй әҙерлек-һөз, һалҡын ҡарашлы бу-лып үскән балаларға апты-рарлыҡ та түгел!

Ына ул, яңы алым. Йыр-хор дәресе, Рафик Вафа улы-ның фекеренсә, ул һәр ерҙә — ауылда ла, ҡалала ла ың-ғай йөзөмтә бирәһәк. Ә бит Кабалевский ысулы, ауыр-лығы, техник саралар, уҡы-тыусылар етешмәүе арка-һында, ауыл мәктәптөрөндә, айырыуса, башҡорт мәктәп-төрөндә әле булһа иҫерелә алмай иңһә...

— Хор ул — үҙе бер кол-лектив. Хорҙа бала әргәһән-дә торған иптәшенең терһә-ген һиҙә, тын алышың тоя. Күмәк йыр баланы тәртип-кә, берҙәмлеккә, дуһыҡта өйрәтә, — ти Рафик ағай.

Һәр ижадсының үз актюш йыры була. Башта һәйбөт әсәрҙәре әргәһендә ул уға-та һың бөртөкләп, төфәһлә-лөп йыйылғаны, ижадсы та-рафынан ыңгерәк яратып иҫкә алыныуы менән айы-рылып тора. Рафик Сәли-мовтың да ошондай хәзмәте бар: ул — 35 йырҙан торған, өлөгә бәҙҙә нәштер ителмә-гән йыйынтыҡ-кул һаңма. Музыка мәктәптөрөнөң хор етәкселәренә, балалар хоры студияларына, үҙешмәкәр хор коллективтарына төгә-һәләнгән ул. Балаларҙың ҙауығына, ҡыҙыҡһыныуы-рына тап килергәй йырҙар, системалаштырылып, бер, ике, өс тауышһа йырларлыҡ итеп эшләнгән. Иңтаптың матсаты — һиң лбай, аңла-һышы (иңгәҙҙә полифоник) алымдар аша ҙылынған йыр-ҙар менән балаларҙы ҡыҙы-һыңдырып, уларға хор сәң-гәтенә һөһөү ынтыу.

«Балалар коллективтары-нда хор менән йырлау» тигән был йыйынтыҡ Мәскәүҙә, «Советский композитор» нәш-риәтендә быйыл ҡытап бу-лып сығасаң.

Нәш композиторҙар, ша-ғирҙар тураһында һуҙ сыт-һа, Рафик ағай бер кемгә лә эйәрмөһөнсә, үз юлы ме-нән барған ижадсыһы хор-мәт итеүен белдергәйне. Ком-позитор Рафик Сәлимовта ла был ит түгел.

Т. ЮЛДАШЕВА.
Ю. КӘРИМОВ фотоһы.

КАДРҒАР

КЕМГӘ КӨРӨК?

Яҙ көндәре аһташ студент-тарҙың бер-береһе менән ос-рашыу осоро. Был осрашыу-ҙар хәҙер иңгә йолға әүе-реләп бара һиңкәллө. Күптәр-ҙең күңелендә ул төрөн иҫ-тәләһтәр ҡалдыра.

Был көндө «Зоркий» фото-салоны әргәһендә иртүк ха-лыҡ йыйыла башлай.

Өфө вуздары студенттары, уҡытыусылар, журналистар һәм ләуһылар. Улар бер-береһәнән хәл-әхуәл белешә, танышалар. Унан һуң — таң-таналы рәүештә фотоға то-шөү һәм кафетла булыу. Был осрашыуҙарға шулай үк сту-денттар үҙҙәренән район етәкселәрен дә саңыралар. Эштең шулай тороуы иңе-һәкә лә отоһлолор, моғаһың. Район хужалыҡтарың кадр-ҙар менән тәһмин итеү мәсь-әләһән ошонда хәл итеп була бит. Ысынлап та уҡып сығһан белгестәр үз райоң-дарына ҡайталар, тыуып үс-көң яһтарының экономика-һын үстөрөгә ҙур булышлыҡ итәләр. Ә был әһ район етәкселәренәң предприятие һәм колхоз-совхоздарҙы кадр-ҙар менән тәһмин итеү мәсьәләһән дәрес алып ба-рыуына бәйһәнгән. Бындай эштә Әһшәй, Ҡаризәл, Бай-мак, Әбнәлил һәм башһа ҡайһы бер райондар тырыш-лыҡ күрһәтә. Тик һиңә Кү-мертау районының тала һәм район етәкселәре был халһа хәстәрлек күрмәй икән?

Бытыр, 1989 йылдың апр-ель баһында Өфөлә Кү-мертау районы студенттары һәм райондан сығһан күре-нелә кешеләргән осрашыуы булып үттө. Ойштороу ко-митеты саңырыу тағыҙары ебөрөгә ҡарамаһтан, район һәм тала етәкселәре осра-шыуға килмөһөләр.

Быйылғы осрашыу ваҡыт-тары ла етеп килә. Үзгәртеп короуың биһенсә йылында район етәкселәре үҙең һиңең күрһөтөр икән?

Ғ. МӨХӘМӘТОВ,
А. НАЗАРОВ,
студенттар.

Юғары һәм беренсә лига клубтарының күсәү турниры-ның сираттағы уйындарың Салауат Юлаев исемендәгә команда ситтә үткәрҙә. Харь-ковта бер матч бер көндөң дә еңмәүе менән тамамлан-ды (5:5), а икенсәһендә өфө-ләр еңелдә (2:5). Саратовта ла юлаесылар удыһһа ол-гөһә алманы — бер уйында ҙур иҫәп менән отолдолар (1:6), а икенсә уйың һиңһа бөттө (2:2).

22 уйында 19 очко туплап, юлаесылар 9-сы урынды би-лой.

Икенсә лига. «Авангард» (Өфө) — «Сокол» (Красно-ярск) — 9:2, 1:2. «Торпелло» (Нефтекамск) — «Кедр» (Томск) — 7:2, 0:6.

Н. БАВРАСОВ.

«Йәшлек»

ВЛКСМ-дың Башҡортостан
Өлкә Комитеты органы

БЕЗЗЕН АДРЕС:
450079, Өфө, Октябрҙең
50 йыллығы урамы, 13, 8-се
ҡат.
Телефондар: 23-46-38,
22-56-43.

Газета һиңһәмбә, кесәһа, шәмбә көндөрөндә башҡорт телендә сыға.

Индекс — 50604.

Редакторы Б. НАЗАРҒОЛОВ.

КПСС-ның Башҡортостан Өлкә Комитеты нәшриәте ти-пографияһы.

1104268.

Заказ № 410.